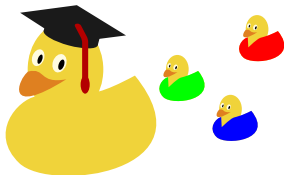

5. tema: Matrica linearnog operatora i osnovne operacije s matricama

Franka Miriam Brückler

Primjer

Neka je $(\vec{a}, \vec{b}, \vec{c})$ neka baza za $V^3(O)$ i neka je za linearan operator $\hat{A}$ na $V^3(O)$ poznato da prvi vektor baze preslikava u drugi, drugi u treći, a treći u prvi. U koji vektor se preslika vektor $[-1, 2, 0]$?

Primjer

Neka je $(\vec{a}, \vec{b}, \vec{c})$ neka baza za $V^3(O)$ i neka je za linearan operator $\hat{A}$ na $V^3(O)$ poznato da prvi vektor baze preslikava u drugi, drugi u treći, a treći u prvi. U koji vektor se preslika vektor $[-1, 2, 0]$?

$$\hat{A}(\vec{a}) = \vec{b}, \quad \hat{A}(\vec{b}) = \vec{c}, \quad \hat{A}(\vec{c}) = \vec{a}$$

$$\begin{aligned}\hat{A}([-1, 2, 0]) &= \hat{A}(-\vec{a} + 2\vec{b}) = -\hat{A}(\vec{a}) + 2\hat{A}(\vec{b}) = \\ &= -\vec{b} + 2\vec{c} = [0, -1, 2].\end{aligned}$$

Primjer

Neka je $(\vec{a}, \vec{b}, \vec{c})$ neka baza za $V^3(O)$ i neka je za linearan operator $\hat{A}$ na $V^3(O)$ poznato da prvi vektor baze preslikava u drugi, drugi u treći, a treći u prvi. U koji vektor se preslika vektor $[-1, 2, 0]$?

$$\hat{A}(\vec{a}) = \vec{b}, \quad \hat{A}(\vec{b}) = \vec{c}, \quad \hat{A}(\vec{c}) = \vec{a}$$

$$\begin{aligned}\hat{A}([-1, 2, 0]) &= \hat{A}(-\vec{a} + 2\vec{b}) = -\hat{A}(\vec{a}) + 2\hat{A}(\vec{b}) = \\ &= -\vec{b} + 2\vec{c} = [0, -1, 2].\end{aligned}$$

Primjer

$\hat{A} : V \rightarrow W, \dim V = 3, \dim W = 2,$

Primjer

Neka je $(\vec{a}, \vec{b}, \vec{c})$ neka baza za $V^3(O)$ i neka je za linearan operator $\hat{A}$ na $V^3(O)$ poznato da prvi vektor baze preslikava u drugi, drugi u treći, a treći u prvi. U koji vektor se preslika vektor $[-1, 2, 0]$?

$$\hat{A}(\vec{a}) = \vec{b}, \quad \hat{A}(\vec{b}) = \vec{c}, \quad \hat{A}(\vec{c}) = \vec{a}$$

$$\begin{aligned}\hat{A}([-1, 2, 0]) &= \hat{A}(-\vec{a} + 2\vec{b}) = -\hat{A}(\vec{a}) + 2\hat{A}(\vec{b}) = \\ &= -\vec{b} + 2\vec{c} = [0, -1, 2].\end{aligned}$$

Primjer

$\hat{A}: V \rightarrow W$, $\dim V = 3$, $\dim W = 2$, $\mathcal{B}_V = (a, b, c)$, $\mathcal{B}_W = (e, f)$

Primjer

Neka je $(\vec{a}, \vec{b}, \vec{c})$ neka baza za $V^3(O)$ i neka je za linearan operator $\hat{A}$ na $V^3(O)$ poznato da prvi vektor baze preslikava u drugi, drugi u treći, a treći u prvi. U koji vektor se preslika vektor $[-1, 2, 0]$?

$$\hat{A}(\vec{a}) = \vec{b}, \quad \hat{A}(\vec{b}) = \vec{c}, \quad \hat{A}(\vec{c}) = \vec{a}$$

$$\begin{aligned}\hat{A}([-1, 2, 0]) &= \hat{A}(-\vec{a} + 2\vec{b}) = -\hat{A}(\vec{a}) + 2\hat{A}(\vec{b}) = \\ &= -\vec{b} + 2\vec{c} = [0, -1, 2].\end{aligned}$$

Primjer

$\hat{A}: V \rightarrow W$, $\dim V = 3$, $\dim W = 2$, $\mathcal{B}_V = (a, b, c)$, $\mathcal{B}_W = (e, f)$
 $v \mapsto \hat{A}(v)$,

Primjer

Neka je $(\vec{a}, \vec{b}, \vec{c})$ neka baza za $V^3(O)$ i neka je za linearan operator $\hat{A}$ na $V^3(O)$ poznato da prvi vektor baze preslikava u drugi, drugi u treći, a treći u prvi. U koji vektor se preslika vektor $[-1, 2, 0]$?

$$\hat{A}(\vec{a}) = \vec{b}, \quad \hat{A}(\vec{b}) = \vec{c}, \quad \hat{A}(\vec{c}) = \vec{a}$$

$$\begin{aligned}\hat{A}([-1, 2, 0]) &= \hat{A}(-\vec{a} + 2\vec{b}) = -\hat{A}(\vec{a}) + 2\hat{A}(\vec{b}) = \\ &= -\vec{b} + 2\vec{c} = [0, -1, 2].\end{aligned}$$

Primjer

$\hat{A}: V \rightarrow W$, $\dim V = 3$, $\dim W = 2$, $\mathcal{B}_V = (a, b, c)$, $\mathcal{B}_W = (e, f)$
 $v \mapsto \hat{A}(v)$, $v = [x, y, z]_{\mathcal{B}} = x a + y b + z c$

Primjer

Neka je $(\vec{a}, \vec{b}, \vec{c})$ neka baza za $V^3(O)$ i neka je za linearan operator $\hat{A}$ na $V^3(O)$ poznato da prvi vektor baze preslikava u drugi, drugi u treći, a treći u prvi. U koji vektor se preslika vektor $[-1, 2, 0]$?

$$\hat{A}(\vec{a}) = \vec{b}, \quad \hat{A}(\vec{b}) = \vec{c}, \quad \hat{A}(\vec{c}) = \vec{a}$$

$$\begin{aligned}\hat{A}([-1, 2, 0]) &= \hat{A}(-\vec{a} + 2\vec{b}) = -\hat{A}(\vec{a}) + 2\hat{A}(\vec{b}) = \\ &= -\vec{b} + 2\vec{c} = [0, -1, 2].\end{aligned}$$

Primjer

$\hat{A}: V \rightarrow W$, $\dim V = 3$, $\dim W = 2$, $\mathcal{B}_V = (a, b, c)$, $\mathcal{B}_W = (e, f)$
 $v \mapsto \hat{A}(v)$, $v = [x, y, z]_{\mathcal{B}} = x a + y b + z c \Rightarrow$
 $\hat{A}(v) = \hat{A}(x a + y b + z c) = x \hat{A}(a) + y \hat{A}(b) + z \hat{A}(c)$

Primjer

Neka je $(\vec{a}, \vec{b}, \vec{c})$ neka baza za $V^3(O)$ i neka je za linearan operator $\hat{A}$ na $V^3(O)$ poznato da prvi vektor baze preslikava u drugi, drugi u treći, a treći u prvi. U koji vektor se preslika vektor $[-1, 2, 0]$?

$$\hat{A}(\vec{a}) = \vec{b}, \quad \hat{A}(\vec{b}) = \vec{c}, \quad \hat{A}(\vec{c}) = \vec{a}$$

$$\begin{aligned}\hat{A}([-1, 2, 0]) &= \hat{A}(-\vec{a} + 2\vec{b}) = -\hat{A}(\vec{a}) + 2\hat{A}(\vec{b}) = \\ &= -\vec{b} + 2\vec{c} = [0, -1, 2].\end{aligned}$$

Primjer

$\hat{A}: V \rightarrow W$, $\dim V = 3$, $\dim W = 2$, $\mathcal{B}_V = (a, b, c)$, $\mathcal{B}_W = (e, f)$
 $v \mapsto \hat{A}(v)$, $v = [x, y, z]_{\mathcal{B}} = xa + yb + zc \Rightarrow$
 $\hat{A}(v) = \hat{A}(xa + yb + zc) = x\hat{A}(a) + y\hat{A}(b) + z\hat{A}(c) =$
 $= x(\alpha e + \beta f) + y(\gamma e + \delta f) + z(\varepsilon e + \zeta f) =$
 $[x\alpha + y\gamma + z\varepsilon, x\beta + y\delta + z\zeta]$

Teorem

Linearni operator je potpuno zadan svojim djelovanjem na *jednoj* bazi domene, tj. potpuno je zadan koordinatama slika svih vektora odabrane baze domene s obzirom na odabranu bazu kodomene.

Teorem

Linearni operator je potpuno zadan svojim djelovanjem na *jednoj* bazi domene, tj. potpuno je zadan koordinatama slika svih vektora odabrane baze domene s obzirom na odabranu bazu kodomene.

Ako je domena linearnog operatora jednaka kodomeni, ukoliko nije drugačije rečeno, podrazumijeva se da u domeni i kodomeni uzimamo istu bazu.

Teorem

Linearni operator je potpuno zadan svojim djelovanjem na *jednoj* bazi domene, tj. potpuno je zadan koordinatama slika svih vektora odabrane baze domene s obzirom na odabranu bazu kodomene.

Ako je domena linearnog operatora jednaka kodomeni, ukoliko nije drugačije rečeno, podrazumijeva se da u domeni i kodomeni uzimamo istu bazu.

$\dim V = n$, $\dim W = m$, $\hat{A} : V \rightarrow W$ linearan operator, & baze domene i kodomene $\mathcal{B}_V = (e_1, \dots, e_n)$, $\mathcal{B}_W = (f_1, \dots, f_m)$

Teorem $\Rightarrow \hat{A}$ je potpuno zadan s n uređenih m -torki (koordinata od $\hat{A}(e_i)$) — njih možemo zapisati kao stupce jedne pravokutne tablice

Zadatak

Ispišite takvu tablicu za slučaj iz prvog primjera.

Matrice

Definicija

Matrica je pravokutna tablica koja sadrži brojeve. Brojevi unutar matrice zovu se njenim elementima. Matrice čiji elementi su realni brojevi zovemo realnim matricama (a one s kompleksnim elementima kompleksnim matricama). Matrica je reda (tipa, dimenzije) $m \times n$ ako ima m redaka i n stupaca; ako je $m = n$ govorimo o **kvadratnoj matrici** reda n .

$$A = (a_{ij})$$

Matrice

Definicija

Matrica je pravokutna tablica koja sadrži brojeve. Brojevi unutar matrice zovu se njenim elementima. Matrice čiji elementi su realni brojevi zovemo realnim matricama (a one s kompleksnim elementima kompleksnim matricama). Matrica je reda (tipa, dimenzije) $m \times n$ ako ima m redaka i n stupaca; ako je $m = n$ govorimo o **kvadratnoj matrici** reda n .

$$A = (a_{ij})$$

Primjer

Matrica $A = \begin{pmatrix} 2 & 1 & 3 \\ 0 & -1 & 2 \end{pmatrix}$ je tipa 2×3 . Za tu je matricu $a_{12} = 1$, $a_{23} = 2$, a a_{32} ne postoji jer matrica nema trećeg retka.

Matrica linearnog operatora

Definicija

Matrica linearnog operatora $\hat{A} : V \rightarrow W$ s obzirom na odabrane baze $\mathcal{B}_V$ i $\mathcal{B}_W$ (konačnodimenzionalne) domene i kodomene je matrica A u kojoj se redom u stupcima nalaze koordinate slika vektora baze $\mathcal{B}_V$ u bazi $\mathcal{B}_W$. Ako je $V = W$ i $\mathcal{B}_V = \mathcal{B}_W = \mathcal{B}$, govorimo o matrici linearnog operatora s obzirom na bazu $\mathcal{B}$.

Zadatak

Zapišite matricu linearnog operatora za situaciju iz prvog primjera.

Matrica linearnog operatora

Definicija

Matrica linearnog operatora $\hat{A} : V \rightarrow W$ s obzirom na odabrane baze $\mathcal{B}_V$ i $\mathcal{B}_W$ (konačnodimenzionalne) domene i kodomene je matrica A u kojoj se redom u stupcima nalaze koordinate slika vektora baze $\mathcal{B}_V$ u bazi $\mathcal{B}_W$. Ako je $V = W$ i $\mathcal{B}_V = \mathcal{B}_W = \mathcal{B}$, govorimo o matrici linearnog operatora s obzirom na bazu $\mathcal{B}$.

Zadatak

Zapišite matricu linearnog operatora za situaciju iz prvog primjera.

Zadatak

Koliko redova i stupaca će imati matrica linearnog funkcionala kojemu je domena dimenzije 4?

Teorem

Ako je $\hat{A} : V \rightarrow W$ linearan operator, onda s obzirom na bilo koje baze domene i kodomene matrica od $\hat{A}$ ima redaka kolika je dimenzija kodomene, a stupaca kolika je dimenzija domene. Posebno, matrice linearnih operatora na V su kvadratne.

Teorem

Ako je $\hat{A} : V \rightarrow W$ linearan operator, onda s obzirom na bilo koje baze domene i kodomene matrica od $\hat{A}$ ima redaka kolika je dimenzija kodomene, a stupaca kolika je dimenzija domene. Posebno, matrice linearnih operatora na V su kvadratne.

Zadatak

Ima li operator deriviranja $\frac{d}{dx} : C^1(\mathbb{R}) \rightarrow C(\mathbb{R})$ matricu/e?

Teorem

Ako je $\hat{A} : V \rightarrow W$ linearan operator, onda s obzirom na bilo koje baze domene i kodomene matrica od $\hat{A}$ ima redaka kolika je dimenzija kodomene, a stupaca kolika je dimenzija domene. Posebno, matrice linearnih operatora na V su kvadratne.

Zadatak

Ima li operator deriviranja $\frac{d}{dx} : C^1(\mathbb{R}) \rightarrow C(\mathbb{R})$ matricu/e? A ako ga gledamo kao operator s $\mathcal{P}_3$ u $\mathcal{P}_2$? Ako ima, zapišite jednu odgovarajuću matricu tog linearnog operatora s obzirom na neku bazu.

- $\hat{O} : V \rightarrow W$ s obzirom na svaki par baza domene i kodomene ima istu $m \times n$ -matricu — u njoj su svi elementi nule. Takve matrice nazivamo **nulmatricama** (tipa $m \times n$, oznaka $0_{m,n}$).

- $\hat{O} : V \rightarrow W$ s obzirom na svaki par baza domene i kodomene ima istu $m \times n$ -matricu — u njoj su svi elementi nule. Takve matrice nazivamo **nulmatricama** (tipa $m \times n$, oznaka $0_{m,n}$).
- $\hat{I} : V \rightarrow V$ s obzirom na svaku bazu ima matricu oblika

$$I_n = \begin{pmatrix} 1 & 0 & \dots & 0 \\ 0 & 1 & \dots & 0 \\ \vdots & \vdots & & \vdots \\ 0 & 0 & \dots & 1 \end{pmatrix}.$$

Takve matrice zovemo **jedinične matrice**. Pozicije na kojima se nalaze brojevi 1 u jediničnoj matrici, dakle pozicije kojima je indeks retka jednak indeksu stupca, zovu se **dijagonalom matrice**.

- $\hat{O} : V \rightarrow W$ s obzirom na svaki par baza domene i kodomene ima istu $m \times n$ -matricu — u njoj su svi elementi nule. Takve matrice nazivamo **nulmatricama** (tipa $m \times n$, oznaka $0_{m,n}$).
- $\hat{I} : V \rightarrow V$ s obzirom na svaku bazu ima matricu oblika

$$I_n = \begin{pmatrix} 1 & 0 & \dots & 0 \\ 0 & 1 & \dots & 0 \\ \vdots & \vdots & & \vdots \\ 0 & 0 & \dots & 1 \end{pmatrix}.$$

Takve matrice zovemo **jedinične matrice**. Pozicije na kojima se nalaze brojevi 1 u jediničnoj matrici, dakle pozicije kojima je indeks retka jednak indeksu stupca, zovu se **dijagonalom matrice**.

- Odredite matricu operatora skaliranja s π kao operatora na prostoru dimenzije 5!

Množenje matrice skalarom

Matrica operatora skaliranja s α je αI_n , gdje je n dimenzija domene (i kodomene). Općenito, **množenje matrice skalarom** je definirano kao $A = [\alpha a_{ij}]$.

Množenje matrice skalarom

Matrica operatora skaliranja s α je αI_n , gdje je n dimenzija domene (i kodomene). Općenito, **množenje matrice skalarom** je definirano kao $A = [\alpha a_{ij}]$.

Primjer

Budući da je centralna simetrija zapravo operator skaliranja s -1 na $V^3(O)$, s obzirom na bilo koju bazu od $V^3(O)$ matrica centralne simetrije je matrica

$$-I_3 = \begin{pmatrix} -1 & 0 & 0 \\ 0 & -1 & 0 \\ 0 & 0 & -1 \end{pmatrix} \in M_3.$$

Množenje matrice skalarom

Matrica operatora skaliranja s α je αI_n , gdje je n dimenzija domene (i kodomene). Općenito, **množenje matrice skalarom** je definirano kao $A = [\alpha a_{ij}]$.

Primjer

Budući da je centralna simetrija zapravo operator skaliranja s -1 na $V^3(O)$, s obzirom na bilo koju bazu od $V^3(O)$ matrica centralne simetrije je matrica

$$-I_3 = \begin{pmatrix} -1 & 0 & 0 \\ 0 & -1 & 0 \\ 0 & 0 & -1 \end{pmatrix} \in M_3.$$

Suprotna matrica matrice A je matrica $-A$ u kojoj su promijenjeni predznaci svih elemenata od A , tj. matrica $-A = -1 \cdot A = [-a_{ij}]$.

Ovisnost matrice linearnog operatora o odabiru baza

Zadatak

Linearan operator $\hat{A} : \mathbb{R}^2 \rightarrow \mathbb{R}^2$ zadan je kao $\hat{A}(x, y) = (x + y, x - y)$. Odredite njegove matrice obzirom na kanonsku bazu od $\mathbb{R}^2$ i obzirom na bazu $\mathcal{B} = (a, b)$ gdje su $a = (4, 3)$, $b = (-2, 1)$.

Ovisnost matrice linearnog operatora o odabiru baza

Zadatak

Linearan operator $\hat{A} : \mathbb{R}^2 \rightarrow \mathbb{R}^2$ zadan je kao $\hat{A}(x, y) = (x + y, x - y)$. Odredite njegove matrice obzirom na kanonsku bazu od $\mathbb{R}^w$ i obzirom na bazu $\mathcal{B} = (a, b)$ gdje su $a = (4, 3)$, $b = (-2, 1)$.

Dakle, općenito matrica linearnog operatora ovisi ne samo o samom operatoru i dimenzijama domene i kodomene, nego i o odabiru baze u domeni i u kodomeni!

Ovisnost matrice linearnog operatora o odabiru baza

Zadatak

Linearan operator $\hat{A} : \mathbb{R}^2 \rightarrow \mathbb{R}^2$ zadan je kao $\hat{A}(x, y) = (x + y, x - y)$. Odredite njegove matrice obzirom na kanonsku bazu od $\mathbb{R}^w$ i obzirom na bazu $\mathcal{B} = (a, b)$ gdje su $a = (4, 3)$, $b = (-2, 1)$.

Dakle, općenito matrica linearnog operatora ovisi ne samo o samom operatoru i dimenzijama domene i kodomene, nego i o odabiru baze u domeni i u kodomeni!

Zadatak

Neka je $\hat{m}$ zrcaljenje prostora $V^2(O)$ s obzirom na neki pravac koja prolazi kroz O . Uzmimo ortogonalnu bazu $\mathcal{B} = (\vec{a}, \vec{b})$ prostora $V^2(O)$ tako da se os simetrije podudara s y -osi. Koja je onda matrica operatora $\hat{m}$?

Matrice osnovnih linearnih operatora simetrije u nekim specijalnim bazama

Osnovni linearni operatori simetrije na $V^2(O)$

- $\hat{I} : V^2(O) \rightarrow V^2(O)$, bilo koja baza
- $\hat{m} : V^2(O) \rightarrow V^2(O)$, ortogonalna baza takva da jedan vektor baze leži na osi simetrije
- $\hat{r}_\alpha : V^2(O) \rightarrow V^2(O)$, ortonormirana baza

Matrice osnovnih linearnih operatora simetrije u nekim specijalnim bazama

Osnovni linearni operatori simetrije na $V^2(O)$

- $\hat{I} : V^2(O) \rightarrow V^2(O)$, bilo koja baza
- $\hat{m} : V^2(O) \rightarrow V^2(O)$, ortogonalna baza takva da jedan vektor baze leži na osi simetrije
- $\hat{r}_\alpha : V^2(O) \rightarrow V^2(O)$, ortonormirana baza

Osnovni linearni operatori simetrije na $V^3(O)$

- $\hat{I} : V^3(O) \rightarrow V^3(O)$, bilo koja baza
- $-\hat{I} = \hat{i} : V^3(O) \rightarrow V^3(O)$, bilo koja baza
- $\hat{m} : V^3(O) \rightarrow V^3(O)$, ortogonalna baza takva da dva vektora baze leže u ravnini simetrije
- $\hat{r}_\alpha : V^3(O) \rightarrow V^3(O)$, ortonormirana baza takva da jedan vektor baze leži na osi rotacije

Ortogonalne matrice

Kvadratna matrica reda n je **ortogonalna matrica** ako:

- Svaka dva retka (odnosno svaka dva stupca) su ortogonalni kao elementi od $\mathbb{R}^n$.
- Ako bilo koji redak ili stupac skalarno pomnožimo skalarno sam sa sobom u $\mathbb{R}^n$, dobit ćemo 1: retci i stupci su normirani (norme 1).

Ortogonalne matrice

Kvadratna matrica reda n je **ortogonalna matrica** ako:

- Svaka dva retka (odnosno svaka dva stupca) su ortogonalni kao elementi od $\mathbb{R}^n$.
- Ako bilo koji redak ili stupac skalarno pomnožimo skalarno sam sa sobom u $\mathbb{R}^n$, dobit ćemo 1: retci i stupci su normirani (norme 1).

Teorem

Za svaki ortogonalan operator je svaka njegova matrica s obzirom na bilo koju *ortonormiranu* bazu ortogonalna matrica.

Zadatak

Može li $\begin{pmatrix} 5 & 1 \\ 0 & -1 \end{pmatrix}$ biti matrica ikojeg operatora simetrije na $V^2(O)$ u ikojoj bazi?

Primjer

U koju poziciju se točka $(-1, 2, 1)$ zarotira rotacijom $\mathbf{3}_x$ za 120° oko x -osi Kartezijevog koordinatnog sustava?

Primjer

U koju poziciju se točka $(-1, 2, 1)$ zarotira rotacijom $\mathbf{3}_x$ za 120° oko x -osi Kartezijevog koordinatnog sustava?

Ako koristimo matrice za izračunavanje kako linearni operator $\hat{A}: V \rightarrow W$ preslikava neki vektor $v \in V$, podrazumijevamo:

- koordinate od $v = (x_1, \dots, x_n)$ su dane s obzirom na bazu $\mathcal{B}_V$ domene putem koje je definirana matrica A linearnog operatora $\hat{A}$ i zapisane kao **matrica-stupac**, tj. kao matrica tipa $n \times 1$,
- koordinate od $\hat{A}(v)$ su izražene na bazu $\mathcal{B}_W$ kodomene putem koje je definirana matrica A i zapisane kao matrica-stupac tipa $m \times 1$.

Primjer

U koju poziciju se točka $(-1, 2, 1)$ zarotira rotacijom $\mathbf{3}_x$ za 120° oko x -osi Kartezijevog koordinatnog sustava?

Ako koristimo matrice za izračunavanje kako linearni operator $\hat{A}: V \rightarrow W$ preslikava neki vektor $v \in V$, podrazumijevamo:

- koordinate od $v = (x_1, \dots, x_n)$ su dane s obzirom na bazu $\mathcal{B}_V$ domene putem koje je definirana matrica A linearnog operatora $\hat{A}$ i zapisane kao **matrica-stupac**, tj. kao matrica tipa $n \times 1$,
- koordinate od $\hat{A}(v)$ su izražene na bazu $\mathcal{B}_W$ kodomene putem koje je definirana matrica A i zapisane kao matrica-stupac tipa $m \times 1$.

Vrijedi: Koordinate $(y_1, \dots, y_m)$ od $\hat{A}(v)$ su redom skalarni produkti redaka matrice A s $(x_1, \dots, x_n)$, gledani kao standardni skalarni produkti u $\mathbb{R}^n$. Pišemo:

$$A \cdot \begin{pmatrix} x_1 \\ \vdots \\ x_n \end{pmatrix} = \begin{pmatrix} y_1 \\ \vdots \\ y_m \end{pmatrix}$$

U nastavku umjesto $\hat{A}(v)$ pišemo $\hat{A}v$.

$$A \cdot \begin{pmatrix} x_1 \\ \vdots \\ x_n \end{pmatrix} = \begin{pmatrix} y_1 \\ \vdots \\ y_m \end{pmatrix}$$

U nastavku umjesto $\hat{A}(v)$ pišemo $\hat{A}v$.

Zadatak

Zapišite standardni skalarni produkt u $\mathbb{R}^n$ kao množenje matrica. Može li se to interpretirati kao djelovanje nekog linearnog operatora?

$$A \cdot \begin{pmatrix} x_1 \\ \vdots \\ x_n \end{pmatrix} = \begin{pmatrix} y_1 \\ \vdots \\ y_m \end{pmatrix}$$

U nastavku umjesto $\hat{A}(v)$ pišemo $\hat{A}v$.

Zadatak

Zapišite standardni skalarni produkt u $\mathbb{R}^n$ kao množenje matrica. Može li se to interpretirati kao djelovanje nekog linearnog operatora?

Zadatak

Izračunajte poziciju točke $(2, -5)$ Kartezijevog koordinatnog sustava u ravnini nakon rotacije $\mathbf{8}^3$ za 135° oko ishodišta.

Zadatak

Tzv. opće pozicije u prostornoj grupi $Pbcn$ su točke $T + (0, 0, 0)$, $T + (\frac{1}{2}, \frac{1}{2}, \frac{1}{2})$, $T + (0, \frac{1}{2}, \frac{1}{2})$, $T + (\frac{1}{2}, 0, \frac{1}{2})$, $T + (\frac{1}{2}, \frac{1}{2}, 0)$, $T + (\frac{1}{2}, 0, 0)$, $T + (0, \frac{1}{2}, 0)$, $T + (0, 0, \frac{1}{2})$, gdje je T proizvoljna točka rešetke, ako je (kristalografska) baza prostora opća ortogonalna baza ($a \neq b \neq c \neq a$, $\alpha = \beta = \gamma = 90^\circ$). Zapišite sve matrice (s obzirom na navedenu bazu) svih osnovnih operatora simetrije koji su simetrije ove rešetke za ovu kristalnu rešetku, tj. takav da se sve opće pozicije preslikavaju u sve opće pozicije.

Zadatak

Tzv. opće pozicije u prostornoj grupi Pbcn su točke $T + (0, 0, 0)$, $T + (\frac{1}{2}, \frac{1}{2}, \frac{1}{2})$, $T + (0, \frac{1}{2}, \frac{1}{2})$, $T + (\frac{1}{2}, 0, \frac{1}{2})$, $T + (\frac{1}{2}, \frac{1}{2}, 0)$, $T + (\frac{1}{2}, 0, 0)$, $T + (0, \frac{1}{2}, 0)$, $T + (0, 0, \frac{1}{2})$, gdje je T proizvoljna točka rešetke, ako je (kristalografska) baza prostora opća ortogonalna baza ($a \neq b \neq c \neq a$, $\alpha = \beta = \gamma = 90^\circ$). Zapišite sve matrice (s obzirom na navedenu bazu) svih osnovnih operatora simetrije koji su simetrije ove rešetke za ovu kristalnu rešetku, tj. takav da se sve opće pozicije preslikavaju u sve opće pozicije.

Svaka matrica predstavlja neki linearan operator

Ako je A proizvoljna matrica tipa $m \times n$, onda je s $\hat{A}(X) = A \cdot X$ zadan linearan operator koji preslikava matrice-stupce tipa $n \times 1$ u matrice-stupce $m \times 1$ i za njega je A matrica s obzirom na kanonske baze domene i kodomene.

Primjer

Za koje domene i kodomene se preslikavanje $X \mapsto \begin{pmatrix} 5 & 1 \\ 0 & -1 \end{pmatrix} \cdot X$ može shvatiti kao linearan operator s matricom $\begin{pmatrix} 5 & 1 \\ 0 & -1 \end{pmatrix}$?

Zadatak

Kvadrat ima vrhove u točkama koje u Kartezijevom koordinatnom sustavu imaju koordinate $(0,0)$, $(1,0)$, $(1,1)$, $(0,1)$. Neka je M proizvoljna 2×2 -matrica i $\hat{M}$ linearni operator na $V^2(O)$ definiran s

$$\hat{M}\vec{v} = \hat{M}(x\vec{i} + y\vec{j}) := M \cdot \begin{pmatrix} x \\ y \end{pmatrix}.$$

U kakve četverokute $\hat{M}$ može preslikati zadani kvadrat? U kakve ne? Ako je neki drugi kvadrat određen vrhovima $(4,4)$, $(6,2)$, $(8,4)$, $(6,6)$, uz koje uvjete na M će se oba kvadrata preslikati u istu vrstu četverokuta?

Zbrajanje i oduzimanje matrica

$$\hat{A}, \hat{B} : V \rightarrow W,$$

$$(\hat{A} + \hat{B})v := \hat{A}v + \hat{B}v$$

Zbrajanje i oduzimanje matrica

$$\hat{A}, \hat{B} : V \rightarrow W,$$

$$(\hat{A} + \hat{B})v := \hat{A}v + \hat{B}v$$

Zadatak

Je li zbroj centralne simetrije s obzirom na O i zrcaljenja s obzirom na (x, y) -ravninu operator simetrije?

Zbrajanje i oduzimanje matrica

$$\hat{A}, \hat{B} : V \rightarrow W,$$

$$(\hat{A} + \hat{B})v := \hat{A}v + \hat{B}v$$

Zadatak

Je li zbroj centralne simetrije s obzirom na O i zrcaljenja s obzirom na (x, y) -ravninu operator simetrije?

Ako smo fiksirali matrice domene i kodomene, zbroju linearnih operatora odgovara matrica koja je zbroj njihovih matrica:

$$[a_{ij}] + [b_{ij}] = [a_{ij} + b_{ij}].$$

Rezultat zbrajanja matrica tipa $m \times n$ je matrica tipa $m \times n$.
Oduzimanje matrica definiramo kao pribrajanje suprotne matrice:
 $A - B = A + (-B)$.

Zadatak

Odaberite po volji dvije matrice $A, B \in M_{2,3}$ i neki skalar $\alpha \in \mathbb{R}$, $\alpha \neq 0$. Zatim riješite matričnu jednadžbu

$$A + \alpha X = B.$$

Zadatak

Odaberite po volji dvije matrice $A, B \in M_{2,3}$ i neki skalar $\alpha \in \mathbb{R}$, $\alpha \neq 0$. Zatim riješite matričnu jednadžbu

$$A + \alpha X = B.$$

Je li skup svih matrica vektorski prostor?

Zadatak

Odaberite po volji dvije matrice $A, B \in M_{2,3}$ i neki skalar $\alpha \in \mathbb{R}$, $\alpha \neq 0$. Zatim riješite matričnu jednadžbu

$$A + \alpha X = B.$$

Je li skup svih matrica vektorski prostor?

Vektorski prostori matrica

Skup svih realni matrica tipa $m \times n$, u oznaci $M_{m,n}$, je realni vektorski prostor dimenzije $m \cdot n$.

U slučaju $n \times n$ -matrica pišemo M_n za $M_{n,n}$. Uočimo i da se opisanom vezom među vektorskim prostorom $M_{m,n}$ i $\mathbb{R}^{m \cdot n}$ pojam kanonske baze prirodno prenosi i u $M_{m,n}$ pri čemu će matrice kanonske baze od $M_{m,n}$ imati po jednu jedinicu (svaka na različitim pozicijama (i, j)), a sve ostalo nule, pa takve matrice označavamo s E_{ij} (matrica tipa $m \times n$ koja ima sve nule, osim na poziciji (i, j) gdje je joj je element 1).

Zadatak

Nadite jedan netrivialni potprostor realnog vektorskog prostora M_2 . Koja je dimenzija tog vektorskog prostora?

Zadatak

Nadite jedan netrivialni potprostor realnog vektorskog prostora M_2 . Koja je dimenzija tog vektorskog prostora?

Primjer

Bilo kojih pet realnih 2-matrica su linearno zavisne jer se radi o pet matrica iz M_2 koji ima dimenziju $2 \cdot 2 = 4$.

Na vektorskim prostorima (kvadratnih) matrica se često koristi linearan funkcional koji nosi ime **trag**. **Trag** je linearan funkcional na odabranom M_n koji svakoj matrici A tog prostora pridružuje zbroj $\text{tr}(A)$ njenih dijagonalnih elemenata. Primjerice, trag jedinične matrice reda n iznosi n , a trag matrice rotacije za kut ϕ oko z -osi (u Kartezijevom koordinatnom sustavu) iznosi $1 + 2 \cos \phi$.